

1994. április - **Látogatás Törley Mária szobrászművésznél**

Szállingózik a hó, csaholó ebek incselkednek egymással és a hópelyhekkel. Idilli az idő és a jelenet, bár nyilván nyári verőfényben is elvarázsol ez a szoborpark. Törley Mária ugyanis szobrok között lakik. Otthona talán nem is annyira a lakása, hanem a műterme. A műteremtő hely közepén magasodik életnagyságban a millenniumi emlékmű gipszmása. Nagyhatású plasztika. És ezt egy törékeny asszony alkotta. De, mint majd kiderül, erős belső tartásra támaszkodva.

A dédapa fivére alapította a pezsgőgyárat, ám neki nem volt gyermeke, a testvérére hagyta. Mária arra a legbüszkébb hogy a család mindig optimista volt. Pedig lett volna okuk az elkeseredésre. Alig száradt meg a tinta édesapja diplomáján, behívták katonának, hadifogságba esett, amikor hazajött kitelepítették őket. A papa dolgozott kőműves segédként, évekig krampácsolt a vasútnál, amíg egyszer főnökei rá nem jöttek, hogy jogi doktor. Így szép lassan visszakerült a pályára. Néhány éve a kárpótlásból vehetett egy fel nem újított lakást a közeli, volt szovjet laktanyában.

– Egy Törley-lány bizonyára szereti a pezsgőt...

– Valóban ízlik, szeretem, és szerencsére az utóbbi időben már jó a kapcsolatom a pezsgőgyárral. A kiállításaim megnyitóin résztvesznek és a vendégeket is pezsgővel köszönhetjük. A százéves évfordulóra én készítettem el a dédapa mellszobrát.

– Nem lehetett könnyű ezzel a névvel élni...

– Sokan még ma is azt hiszik, hogy enyém a pezsgőgyár, tejben vajban fürdök, és nincs szükségem munkára. A név annyi segítséget jelentett, hogy mindenki sokkal könnyebben megjegyezte – emlékezik Mária asszony. – '50-ben születtem, Somogyi József rektorkodása idején vettek föl a főiskolára, aki nem nézte, hogy ki kinek a gyereke, és fütyült a politikára. Az az időszak aranykornak számított, nyugodtan tanulhattunk. Engem soha nem hordott a tenyerén az állam, később sem kaptam állami megbízást. Sajnos ma is kevesen tudnak megélni a munkájukból, ezért a kollégáim közül sokan nem szeretnek, mert akinek van munkája, aki talpon tud maradni, azt általában irigylük. A szakmában nagyon nagy szerepe van a szerencsének, de a legfontosabb a szívós, kitartó munka. A férjem pedig kiválóan tud menedzselni. Nem sokkal a főiskola elvégzése után egyik munkámat – egy madonnát – meglátta egy svájci pap, majd egy művészettörténész és elkezdtek irántam érdeklődni. Egy-egy jó munka, szép alkotás fölhívja magára a figyelmet. Persze a figurális munkának könnyebb helyet találni, mint egy nonfiguratívnak. Nem mindegy ugyanis, hogy az emberek mivel akarnak együtt élni. De az sem biztos, hogy egy korpusszal vagy a Pokollal akarnának. Viszont sok játékos, humoros és zenei témájú szobrot is csinállok. Ezeket pedig szeretik, igénylik.

– Fölvetődött Önben a választás a figuratív és a nonfiguratív ábrázolás között?

– Ez soha nem vetődik így föl. Először is meg kell tanulni a szakma alapjait, a figurális ábrázolást, mert ha nem birtokolom a meglévő világ formakincsét, akkor nem tudok újat teremteni. Henry Moor is úgy tudott faragni mint a nagy reneszánsz mesterek. Én talán azért maradtam a figurális ábrázolásnál, mert az ember van az érdeklődésem középpontjában. Ezért én embereket gyűjtök, nem vagyont. Van egy gyermekünk, két kutyánk, lakásunk, autónk és szeretünk utazni.

A "tárlatlátogatás" az alagsorban berendezett házi bemutatóteremben folytatódik. A helyiségbe lépve előjátékként, Prológ, a szomorkás arcú bohóc fogad. Balról Mészöly Dezső vidám Forgószínpad-os portréja oldja a megilletődést a művészet eme kápolnájában. Vele szemben Szerelmes hangszerek és balerinák zsúfolódnak. A másik oldalon a Lucullusi kút pajzán jelenete csordogál. A jobboldali teremben többek között Dante és Beatrice, meg a készülő millenniumi emlékmű kisplasztikája. A harmadik szoba egyik sarkában Rácz Aladár bűsztjét láthatjuk Kölcsey és Apor Vilmos társaságában. E falak között és e szép szobrok társaságában működik a Törley-szalón.

– A szalonunk úgy indult, hogy jártunk a zsenyei alkotóházba, de természetesen nem azért, hogy dolgozzak, – hiszen egy szobrász nem tudja magával vinni az összes felszerelését –, hanem hogy pihenjünk, legyen a gyerekek társasága. Innen mindig öt-hat új baráttal tértünk haza. A társaság egyre gyarapodott. A férjem tíz éve rendezi a kiállításaimat, s a megnyitókön legfőljebb egy "mákszemnyi" zene volt, mert mindenki alig várta, hogy nézhesse a kiállítást és találkozzon velünk. Akkoriban ezeket a Gellért Szálló teaszalonjában tartottuk, ahol egyébként a hallban van egy szobrom. De azt is kinőtűk, és itt a házuk pincéjében alakítottunk ki erre alkalmas helyiségeket. Így itthon is tarthatunk bemutatót, és nem kell a műteremben rendet rakni.

– Kedvenc témája a portré...

– Igen. Azért szeretem, mert egy portréban annak is benne kell lennie, ami az arc mögött van, ami nem látható. Csak így lehet olyan embereket megmintázni, akikkel soha nem találkoztam, például Rácz Aladárt vagy Kölcseyt. Akik nem kedvelnek azok is elismerik, hogy ebben a műfajban nagyon erős vagyok.

A soproni Deák téren – a korábbi Május 1., még korábban Sztálin téren – szigorú tekintetét a távolba vetve, büszkén, keményen lépett egy szoborba faragott munkásmozgalmár, bizonyos Kellner Sándor. Nem nagyon illett a tér első világháborús emlékműveinek sorába, de ha ez biztosította az egyensúlyt, ez utóbbiak fennmaradását, akkor ennyit megért. 1960-tól évekig, majd' minden napom ezzel a látvánnyal indult.

– Annak idején a nagy állami megrendelések magas politikai szinten dőltek el. Például, hogy kit bíznak meg egy köztéri szobor elkészítésével. Ilyen megbízást a rendszerváltás előtt nem kaptam. Az első köztéri szobrot '95-ben készítettem Sopronba, egy alapítvány kérésére. Volt ott egy kiállításom a Pannónia Galériában, a város mellém állt és a Deák térre került a Kölcsey szobrom.

A Himnusz költője tehát három éve vigyázza a leghűségesebb civitas-t.

– Honnan az affinitása a zene és a színház világa iránt?

– A művészt természetesen az egész élet, így a többi művészet is érdekli. Ahogy emlékszem, legalább hatéves korom óta hallgatok rendszeresen zenét, a szüleimmel jártam zeneakadémiai koncertekre, Operába. A családukban hagyománya volt a zenélésnek. Apai nagyanyám családja jóban volt Bartókkal, az anyai nagyanyám pedig ismerte Kodályt. Sajnos én lusta dög voltam, holott egy szobában laktam a zongorával, de akkoriban az irodalom jobban érdekelt. Talán azért, mert a nagyapámat meg Babits tanította. Ilyen légkörben furcsa is lett volna, ha nem a humán dolgok felé fordulok.

– A színházzal kapcsolatos műveivel nagy emberi sorskérdéseket ábrázol. Ezek szinte filozofikus témák.

– Szerintem ez is természetes, hiszen például Dante világa olyan mint a Biblia. Ugyanígy a szakrális témák is minden művészt kell, hogy érdekljenek. De a világ komplex, az életnek számtalan oldala van, s egy szobrász látókörébe éppúgy beleférnek a nagyfenekű lányok és a pajzán szerelmi jelenetek.

– Meglehetősen nagy bizonytalanság tapasztalható a művek igazi értékének megítélésében.

– Sajnos az értékek nincsenek a helyükön. Nagy baj, hogy az emberek manapság nem tudják mi az érték. El vannak tévedve. Ráadásul a művészettörténészek közül sem mindenki hiteles. Kortárs fércműveket értékként állítanak be. Természetesen a nonfiguratív művek alkotói között is sokan vannak, akik nemes és szép dolgokat csinálnak, – mint például Lugossy Mária üvegművész vagy Varga Géza Ferenc faszobrász, – akikben van sugárzó szellem és gondolat. Mindegy, hogy milyen művészetről van szó, figurális vagy nonfiguratív csak jó legyen.

– A zenei témaválasztásai mögött az a mulasztás lappang, hogy nem tanult meg hangszeren játszani?

– Nem. Talán azért áll hozzám a legközelebb a zene, mert anyagtalan. Nem lehet lerajzolni, megmintázni. És mégis, ennek ellenére próbálom "megfogni". Ez egy remek játék, ahogy az ember egy kottafüzérből szobrot igyekszik csinálni. A hangszerek és a zenei motívumok egy olyan kincsház számomra, amibe csak bele kell nyúlni, és mindig talál az ember valami jó játékot. Hiszen a művészet játék is. Egy komoly játék – teszi hozzá. – Nagyon fontos, hogy az ember ezt ne felejtse el.

– A vonós hangszerek pedig szinte kínálják magukat, olyan antropomorfak...

– Igen. Egy cselló a karcsú derekával, gömbölyű hasával – a lány, egy lapos, egyenes hegedű pedig – a fiú.

– Ha manapság belegondolunk az ország és a világ sorsába, nem biztos, hogy reménykeltő gondolatok rohanják meg...

– Szerintem az optimizmus alkati kérdés. Nekem szerencsés természetem van, mert –

akárcsak apám – én is derülátó ember vagyok. Azt gondolom, ha vannak erős belső pilléreink, erkölcsi tartásunk, hitünk, akkor ilyenek leszünk. Ezen túl persze hiszek az emberi jószágban és a szépségben is. Sok jó ember van, és nem igaz, hogy a világ lett rosszabb, hiszen mindig voltak jók is, rosszak is. Persze, lehet, hogy az arányok némileg változnak. Szerintem az is nagyon rontja a köz morálját, hogy azelőtt a tömegkommunikáció nem volt ilyen hatékony. Ha már nem tanítják iskolában az erkölcsant, legalább járatnák hittanra a gyerekeket. Pici korban kell megtanítani a Tízparancsolatot, hogy mit lehet és mit nem. Megtanulni az egymás iránti felelősséget és szeretetet. Később már hiába jajgatunk. Minden egyes eddigi kormánynak a szemére vetem, hogy ezt elmulasztotta.

– Az új oktatási kormányzat a közeljövőben be fogja vezetni az erkölcsant tanítását.

– Éppen ideje, mert az utolsó pillanatban vagyunk.

– Egy pedagógus is elveszett Máriában...

– Az én koromban ilyen felismerésekhez már a legtöbben eljutnak – mondja szerényen. – A művészet mindig is arról szólt, hogy mi az élet értelme. Milyen érzés magányosan vagy társsal élni, mi a felelősségünk a többiekkel szemben, milyen örömet okoz a gyermek, egy szép virág és az, hogy süt a Nap.

– Most éppen egy nagy művén dolgozik. Hova kerül ez az alkotás?

– A millennium tiszteletére a szellem dinamikáját, könnyed szárnyalását és szabadságát szeretném megörökíteni a Jászfalu határába kerülő emlékművel. Az ezredévi gondolatokat is igyekszik magába foglalni. Ez nem figurális alkotás, légies, statikailag nehezen megoldható, emiatt nekem is óvatosnak kellett lennem, hogy formázás közben engem se üssön agyon – neveti el magát. – Arra is büszke vagyok, hogy jövőre meghívtak az Esztergomi Keresztény Múzeumba, hogy – M.S. mester és mások társaságában – csináljak egy kiállítást. Ez nagy megtiszteltetés.

A mai tulajdonosnak, a Henkelnek is jól jön a Törley-család hagyományainak folytonossága a gyár arculatának alakításához. Támogatták a Remény szobrása című könyv, valamint egy CD kiadását. A Vigad a Törley Salon című lemezen bordalok, pezsgőáriák, csárdások hallhatók Csák József, Drahos Béla, Anatolij Fokanov, Gulyás Márta, Hegyesi Gabriella, Kertesi Ingrid, Andrea Lory, Rácz István, Szabadi Vilmos és mások előadásában.

A műterem kandallójában pattog a tűz, a házörzők sütkéreznek egy keveset a lángmelegben, aztán mennek a dolgukra, vigyázzák a szoborpark és az alkotó nyugalmát.

Zétényi Zoltán

Fotó: 2Z Fotó& Média

Aki embereket gyűjt (Gyöngy)

Írta: Adminisztrátor

2010. április 16. péntek - Módosítás: 2010. október 02. szombat
